

**Stortingslijst van het archief van Centrale van Belgische Metaalbewerker
(1914-1919)**

(S/1985/020)

Rik De Coninck

INLEIDING

Bij het begin van de Eerste Wereldoorlog vluchtten vele Belgische metaalbewerkers naar Groot-Brittannië. Ze vonden er werk in de wapenindustrie, maar hadden grote aanpassingsproblemen omdat ze onbekend waren met de taal, wetten en gebruiken. Twee afgevaardigden van de Antwerpse Centrale van Metaalbewerkers, H. Longville en W. Eekelers, vertrokken in 1915 naar Groot-Brittannië om daar de Belgische arbeiders te organiseren. De meeste Britse vakbonden waren nog georganiseerd op basis van het beroep, en niet op basis van de industrie. Eekelers sloot een overeenkomst met de Workers' Union, die ook ongeschoolden aanvaardde, om gebouwen en administratie te delen. Meteen was de Centrale van Belgische Metaalbewerkers (CBM) een feit. Eekelers en enkele anderen werden de permanent verantwoordelijken. De CBM werd een succes omdat ze een goede dienstverlening had en tevens als buffer diende tegen de Belgische militaire overheid, die de vluchtelingen behandelde als een reserve voor het leger. Maar de mutualiteitsfunctie was veruit de belangrijkste, zeker in 1917 en 1918 toen Engeland geteisterd werd door een influenza-epidemie. Voorts was de CBM vooral bezig met de werkloosheidskas, de werkverschaffing, de uitgave van *De Belgische Metaalbewerker*, geldzendingen en de munitietribunalen. De werkloosheid lag tijdens de oorlogsjaren zeer laag, enerzijds omdat er een gebrek was aan metaalarbeiders en anderzijds omdat een werkloze Belg gevaar liep onmiddellijk naar het front gestuurd te worden. In 1916 werd een militaire besluitwet afgekondigd waarbij alle Belgen tot veertig jaar oud werden gemobiliseerd. Bijna alle Belgische arbeiders in Engeland kwamen daardoor onder militair bevel. Enkel degenen die van hun baas een verklaring kregen dat ze onmisbaar waren voor de munitieproductie konden nog uitstel krijgen, maar naarmate de oorlog vorderde werd ook dit strenger en strenger gecontroleerd. Een paar dagen werkloosheid of zelfs het veranderen van werk kon al voldoende zijn om onmiddellijk opgeroepen te worden. Ook tijdens stakingen gold deze regel. Een Belgische arbeider kon dus niet staken, wilde hij niet het gevaar lopen naar het front gestuurd te worden. Die regel kon een van de aanleidingen zijn voor spanningen tussen Belgen en Engelse arbeiders, die wel mochten staken. Het aanvankelijk enthousiasme van de Britten voor de opvang van de gevluchte Belgen sloeg snel om in verbittering, toen de gruwelijke realiteit van de oorlog duidelijk werd. Bovendien waren de Belgen niet gewend aan de Britse sociale verhoudingen die qua werktijd en -ritme ruim voorop lagen op de miserabele Belgische toestanden. Het duurde ook niet lang vooraleer de Engelse patroons Belgen aanwieren tegen lonen die ver onder de Engelse minima lagen. Het gastvrije klimaat veranderde in een latente spanning; de Belgische arbeiders werden *jobsnatchers* (onderkruipers, jobdieven) genoemd. Bovendien was er gettovorming bij de Belgen, een tendens die nog aangewengeld werd toen de Belgische regering zelf munitiefabrieken bouwde waaraan barakken verbonden waren waarin de – meestal gemilitariseerde – arbeiders een miserabel onderkomen vonden. De CBM probeerde te bemiddelen en verzoenen en kon door de goede samenwerking met de Workers' Union de scherpste kantjes afronden. Kort na de wapenstilstand stopten ook de activiteiten van de CBM. Samen met de oorlog eindigde namelijk het werk in de munitiefabrieken en de overgrote meerderheid van de metaalarbeiders werd daardoor werkloos. Dat betekende een onoplosbaar probleem voor de werkloosheidskas van de CBM die haar uitbetalingen stopte op 7 december 1918. Gelukkig kon er een oplossing gezocht worden dankzij het Engelse War Refugees Committee dat een minimumvergoeding uitkeerde. Het bureau van de CBM sloot zijn deuren te Londen op 15 februari 1919. Daarmee kwam een einde aan vier jaar actieve vakbondswerking, die op het hoogtepunt in 1918 zo'n 11.000 leden omkaderde. Omdat de CBM de enige Belgische vakbond in Groot-Brittannië was, hadden zich daarbij ook niet-metaalarbeiders (bv. dokwerkers) aangesloten.

Hoewel dit archief zeker niet volumineus is, is het toch bijzonder interessant, omdat het uniek intern materiaal bevat. Het werd oorspronkelijk bewaard door Alfons Roelants, een Leuvens militant die ook in Groot-Brittannië actief was onder de metaalarbeiders en later burgemeester werd van Kessel-Lo. Later kwam het in handen van zijn zoon Frederik, die het in 1985 schonk aan het toenmalige AMSAB. De verslagen van het uitvoerend comité en de volledige collectie van het maandblad zijn de belangrijkste stukken. Het archief bevat 7 nummers, opgeborgen in 1 archiefdoos en bestrijkt de periode 1914-1919. Het is raadpleegbaar mits toestemming van de verantwoordelijke archivaris.

STORTINGSLIJST

1	Verslagen betreffende het Uitvoerend Comité. 1916-1919	1 pak
2	Balansen, rapporten betreffende de financiën in 1918 en 1919. 1918-1919	1 pak
3	Lidkaarten, statuten betreffende de Engelse metaalvakbond, Workers' Union, ziekteverzekering. 1914-1918	1 omslag
4	Pamfletten betreffende de Belgische syndicalisten in Engeland: organisatie, staking, contacten met Engelse vakbonden, steun aan de Russische revolutie. 1914-1918	1 omslag
5	Brieven (copyboek) van Roelandts Alfons betreffende de vertegenwoordiging van Belgische vakbonden in de syndicale delegatie ('Shop Committe') van de Workers' Union. 1917	1 pak
6	Pamfletten, brieven van Willem Eekelers betreffende de lonen, vrijstelling van militaire dienst, stakingsrecht. 1918-1919	1 omslag
7	Documentatiemap betreffende de nationalisatie, interventie in Sovjetunie ('The Herald'). 1919	1 omslag

OVERGEBRACHT NAAR ANDERE DEPARTEMENTEN

Departement Bibliotheek

De Belgische Metaalbewerker. 1915-1918.